

Вписано в регистъра на
Съда под № 12 61670
Люксембург, дата: _____
29. 06. 2023
За Секретар,
по пълномощие
Факс / E-mail: _____ Дата: 29.06.2023
Подадено на: 29.06.23 Администратор
Софийски градски съд

C-398/23 - 1

О П Р Е Д Е Л Е Н И Е

Град: София

16 състав

В закрито заседание в следния състав:

Председател: Иво Хинов

Съдебни заседатели: 1. Румяна Иванова

2. Мими Ковачева

като разгледа докладваното от председателя на състава
наказателно дело от общ характер № 2260 по описа за 2020 година

Производството е по реда на чл. 485 и сл. НПК, чл. 267 ал. 2 ДФЕС.

1. На 28.06.2022 г запитващата юрисдикция повдигна пред Съда на ЕС въпрос относно съвместимостта с правото на Съюза на националната правна уредба по сключване на споразумение по наказателно дело. Този въпрос е поставен в светлината на чл. 52 във вр. с чл. 47 от Хартата – налице ли са валидни основания за отказ от предоставяне на ефективна правна защита на подсъдимия, който сключва споразумение по чл. 5 от Рамково решение 2004/757 и чл. 4 от Рамково решение 2008/841. Образувано е дело C-432/22, което още е висящо.

2. Въз основа на доводите, изложени в Решение от 06.06.2023 г по C-700/21 (ECLI:EU:C:2023:444) запитващата юрисдикция достигна до извода, че следва да постави този въпрос и от гл.т. на чл. 20 от Хартата.

3. Също така следва въпросът да се постави и като се отчита неблагоприятното третиране на обвиняем, както в светлината на чл. 4 ал. 1 от Рамково решение 2004/757, така и в положението му на лице, което се е възползвало от правото си на информация по чл. 6 ал. 3 от Директива 2012/13.

4. Поради което е налице необходимост от задаване на три нови въпроса със следното съдържание:

Съответен ли е на чл. 4 ал. 1 и чл. 5 от Рамково решение 2004/757 и на чл. 4 от Рамково решение 2008/841 във връзка с чл. 20 от Хартата национален закон, съобразно който за одобряване на споразумение за прекратяване на наказателно производство спрямо един подсъдим е нужно съгласието на останалите подсъдими и техните защитници, ако делото се намира в съдебната фаза и такова съгласие не е нужно, ако то се намира в досъдебната фаза?

Съответен ли е на чл. 4 ал. 1 от Рамково решение 2004/757 във връзка с чл. 48 ал. 2 и чл. 52 ал. 1 от Хартата национален закон, съобразно който един подсъдим е ограничен във възможността сключено от него споразумение (с което му се налага по-леко наказание) да бъде разгледавано по същество от съда, като това ограничение се изразява в необходимостта да получи съгласие от останалите подсъдими.

Съответен ли е на чл. 6 ал. 3 във връзка с ал. 1 от Директива 2012/13 във връзка с чл. 47 ал. 1 и чл. 52 ал. 1 от Хартата национален закон, който придава същото ограничение като последица на предоставянето на подсъдимия на подробна информация относно обвинението?

Факти по делото

5: Води се наказателно производство срещу 41 лица за ръководство и участие в организирана престъпна група, поставила си за користна цел разпространението на наркотици – кокаин, хероин, марихуана, амфетамин, метамфетамин, МДМА. Едно от тези лица е ПТ, а друго е СД.

Повдигнала е и обвинение за вторична престъпна дейност – а именно срещу ПТ за това, че е държал кокаин с цел разпространение, а срещу СД за това, че е отглеждал марихуана за нуждите на тази организирана престъпна група.

Дадена е правна квалификация на деянието на ПТ за участие в организирана престъпна група по чл. 321 ал. 3 т. 2 вр ал. 2 НК, а за деянието за държане на наркотични вещества с цел разпространение по чл. 354а ал. 1 НК.

6. Първоначално на 25.03.2020 г. е внесен обвинителен акт, но поради процесуални причини – а именно неясно негово съдържание, което пречи на обвиняемите да разберат в какво са обвинени - делото е върнато на прокурора за отстраняване на тези пороци.

7. Докато делото е в досъдебната си фаза, на 26.08.2020 г прокурорът и защитата на СД сключват споразумение, с което СД се признава за виновен в замяна на определяне на по-леко наказание. В това споразумение са посочени трите имена и единен граждански номер на останалите 40 подсъдими (както и на други лица, срещу които производството е отделено и не е висящо пред запитващата юрисдикция).

Не е искано съгласието на тези 40 подсъдими за одобряване на споразумението.

Съдът (различен от запитващата юрисдикция) одобрява това споразумение на 01.09.2022 г.

8. На 28.08.2020 г Специализираната прокуратура внася нов, коригиран вариант на обвинението. Отново е образувано съдебно производство пред запитващата юрисдикция. Прието е този път, че това обвинение е ясно, подробно и е годно да даде началото на съдебното производство.

9. След като се е запознал с това ново, коригирано обвинение, ПТ прави искане да се признае за виновен и да сключи споразумение, като му се определи по-леко наказание. Поради това на 17.11.2020 г прокурорът и защитникът на ПТ сключват споразумение, с което ПТ се признава за виновен; определя му се наказание "лишаване от свобода" за срок от три години, което е условно отложено за срок от пет години. Поради липса на съгласие от всички останали подсъдими и техните защитници, друг съдебен състав (различен от запитващата юрисдикция) на 21.01.2021 г отказва да одобри това споразумение.

10. На 10.05.2022 г прокурорът и защитата на ПТ отново сключват същото споразумение. Правят искане да не се взема съгласието на останалите подсъдими за одобряване от съда на това споразумение, като се позовават на норми от правото на ЕС.

11. Друг съдебен състав (различен от запитващата юрисдикция) на 18.05.2022 г приема, че за одобряване на споразумението е нужно съгласието на останалите страни – и на това основание приема, че не следва да го одобри (без да уведоми останалите 39 подсъдими за споразумението и да поиска съгласието им).

12. На същата дата, веднага след отказа за одобряване на споразумението, страните по него – прокурорът, ПТ и неговият защитник – потвърждават пред запитващата юрисдикция, че искат да сключат такова споразумение. И по-конкретно потвърждават становището си, че за одобряването на това споразумение не е необходимо съгласието на останалите подсъдими.

13. Запитващата юрисдикция отбелязва, че второто споразумение е отхвърлено с довод липса на съгласие на останалите подсъдими и техните защитници – въпреки че поначало не е било взето тяхното становище по този въпрос. И по-конкретно липсата на съгласие относно първото споразумение от 17.11.2020 г не води до извода, че няма да има такова съгласие относно второто споразумение от 10.05.2022 г.

14. Поради което запитващата юрисдикция приема, че нейна задача е да установи дали останалите 39 подсъдими в действителност дават или не дават съгласие за сключване на второто споразумение.

А това предполага решаване на преюдициалния въпрос дали поначало това съгласие е нужно. И този въпрос попада в нейната компетентност.

15. Поради това запитващата юрисдикция зададе запитването по дело C-432/22. Междувременно, предвид новата практика на Съда (C-700/21), реши да повдигне същия въпрос от различна гледна точка.

16. Поради това прие, че следва да използва правомощието си по чл.267ДФЕС, като отправи настоящето преюдициално запитване.

Право на ЕС

Законодателни актове:

17. Харта на основните права на Европейския съюз, 2012/С 326/02, ОФ С 326/391 от 26.10.2012 година, наричана „Хартата“.

18. Рамково решение 2004/757/ПВР на Съвета от 25 октомври 2004 година за установяване на минималните разпоредби относно съставните елементи на наказуемите деяния и прилаганите наказания в областта на трафика на наркотици, ОВ L 335/8 от 11.11.2004 година – наричано „Рамково решение 2004/757“;

19. Рамково решение 2008/841/ПВР на Съвета от 24 октомври 2008 година относно борбата с организираната престъпност, ОВ L 300/42 от 11.11.2008 година, наричано „Рамково решение 2008/841“;

20. Директива 2012/13/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2012 г относно правото на информация в наказателното производство, ОВ L 142/1 от 01.06.2012 година – наричана „Директива 2012/13“;

Национален процесуален закон

21. Законодателен акт – Наказателно-процесуален кодекс, обн., ДВ, бр. 86 от 28.10.2005 г., последна редакция ДВ бр. 48 от 02.06.2023 г. – наричан НПК;

22. Относно терминологията в запитването.

22.1. Националният закон нарича „обвиняем“ лицето, срещу което е повдигнато обвинение за извършено престъпление и което участва в наказателното производство с цел да се установи дали е виновно и евентуално да му се определи наказание.

22.2. Това лице се нарича „обвиняем“ по време на цялото наказателно производство – от момента, в който подозренията срещу него са обективирани в специален акт (Постановление за привличане като обвиняем по чл.219 НПК) до влизане

в сила на акта по същество. Следователно това понятие се ползва както в досъдебната фаза, така и в съдебната фаза.

22.3. При все това е налице и специално понятие за обвиняемия в съдебната фаза – той се нарича „подсъдим“.

22.4. С оглед яснота в настоящето запитване обвиняемият в досъдебната фаза се нарича „обвиняем“, а обвиняемият в съдебната фаза се нарича „подсъдим“.

23. Относно досъдебната и съдебната фаза на наказателното производство

23.1. Наказателното производство има досъдебна фаза, която е подготвителна и има за цел събиране на доказателства и взимане на решение от прокурора дали да внесе обвинителен акт пред съда; а също така и съдебна фаза, която се образува въз основа на внесен обвинителен акт от прокурора

23.2. В рамките на досъдебната фаза се събират доказателства; елемент от това събиране на доказателства е разпитът на обвиняемия; за да се защитят правата на обвиняемия, той е информиран в най-общи линии относно подозренията срещу него. Това информиране става с Постановление по чл. 219 НПК, в което (чл. 219 ал. 3 т. 3 НПК) се посочва „деянието, за което се привлича (като обвиняем) и правната му квалификация“.

23.3. Съдебната фаза се образува с внасянето на обвинителен акт пред съда – чл. 247-ал.1 т. 1 НПК.

23.4. Обвинителният акт – чл. 246 НПК – посочва в най-големи подробности всички фактически и правни обстоятелства, свързани с обвинението. Копие от него се предоставя на защитата (чл. 247в ал. 2 НПК). Целта е защитата да има яснота какво е обвинението и да може да прецени как да се защити срещу него.

24. Относно споразумението

24.1. Ако обвиняемият / подсъдимият се признава за виновен по повдигнатото му обвинение, неговият адвокат може да сключи споразумение с прокурора – чл. 381 ал. 1 и чл. 384 НПК. При няколко обвиняеми / подсъдими такова споразумение може да сключи всеки един от тях поотделно и самостоятелно – чл. 381 ал. 7 и чл. 384 НПК.

24.2. Това споразумение е заместител на акта по същество. В него се регулират всички въпроси, които следва да се посочат в акта по същество (присъдата). А именно посочва се извършеното деяние от обвиняемия / подсъдимия и неговата правна квалификация; посочва се видът и размера на наказанието (както и други въпроси) – чл. 381 ал. 5 и чл. 384 НПК.

24.3. Често се определя наказание, което е по-леко от онова, което би било получено, ако делото се разглежда по общия ред – чл. 381 ал. 4 и чл. 384 НПК.

24.4. Това споразумение се подписва от прокурора и от защитника. Обвиняемият / подсъдимият, ако е съгласен с това споразумение, също го подписва; той също така се отказва от разглеждане на делото по общия ред – чл. 381 ал. 6 и чл. 384 НПК.

24.5. След това страните сезират съда с искане за одобряване на това споразумение – чл. 382 ал. 1 и чл. 384 НПК. Ако съдът счете, че то е законосъобразно, го одобрява – чл. 382 ал. 7 и чл. 384 НПК

25. Относно момента на сключване и одобряване на споразумението

25.1. Споразумение може да се сключи както в досъдебната, така и в съдебната фаза на наказателното производство. В първия случай защитата може да се ориентира относно естеството и характера на обвинението само въз основа на информацията, съдържаща се в Постановлението за привличане на лицето като обвиняем, предявено му при първия му разпит като обвиняем – т. 23.2. по-горе. Във втория случай защитата е уведомена в пълнота относно естеството и характера на обвинението, с всички негови подробности, чрез обвинителен акт – т. 23.4. по-горе.

25.2. Ако споразумението бъде сключено в досъдебната фаза (т.е. след като защитата е информирана за най-общите белези на обвинението в Постановлението по чл. 219 НПК – т. 23.3. по-горе), то е достатъчно да е налице съгласие на прокурора, защитника и на обвиняемия. Не се иска съгласие на останалите обвиняеми и на техните защитници.

25.3. Ако споразумението бъде сключено в съдебната фаза (т.е. след като прокурорът е съставил обвинителен акт, внесъл го е в съда и защитата е получила копие от него – т. 23.3 и т. 23.4 по-горе), то се иска съгласието на останалите подсъдими и техните защитници – чл. 383 ал. 4 НПК.

25.4. Така нормите на чл. 384 ал. 1 и ал. 3 НПК гласят:

„Споразумение за решаване на делото в съдебното производство

Чл. 384. (1) При условията и по реда на тази глава първоинстанционният съд може да одобри споразумение за решаване на делото, постигнато след образуване на съдебното производство, но преди приключване на съдебното следствие.

...

(3) В този случай споразумението се одобрява само след съгласието на всички страни.“

25.5. Съобразно чл. 253 НПК страни в процеса са прокурорът, подсъдимите, защитниците им, частните обвинители, гражданските ищци и ответници.

25.6. Конкретно по настоящето дело нормата на чл. 384 ал.3 НПК изисква съгласие на останалите 39 подсъдими и техни адвокати, за да бъде одобрено споразумението, сключено от ПТ (пострадалите не са поискали да бъдат частни обвинители или граждански ищци; поради това не са страни и тяхното съгласие не е нужно).

26. Относно разпита като свидетел на обвиняем / подсъдим, който е сключил споразумение.

26.1. Обвиняемият / подсъдимият има право да запази мълчание – чл. 55 ал. 1 пр. 2 и чл. 103 ал. 3 НПК. Поради това за него няма задължение да каже пред съда онова, което му е известно, свързано с делото.

26.2. Свидетелят е длъжен да каже всичко, което знае по делото – чл. 120 ал.1 пр. 2 НПК. Само по изключение свидетелят може да откаже да дава показания – ако обвиняем / подсъдим по делото е негов родственик – чл. 119 НПК или ако тези показания биха уличили него или негови родственици в извършване на престъпление – чл. 121 НПК. Отказът да се дадат показания, в останалите случаи, се наказва – чл. 120 ал.4 НПК. Даването на неверни показания е престъпление – чл. 290 ал. 1 НК.

26.3. Ако съдът одобри споразумението, което един обвиняем / подсъдим е сключил с прокурора, то това споразумение придобива силата на влязла в сила присъда – чл. 383 ал. 1 НПК. Това означава, че този обвиняем / подсъдим придобива качеството на лице по чл. 118 ал. 1 т. 1 НПК – а именно лице, срещу което наказателното производство е приключило с влязла в сила присъда. Това означава, отново по силата на чл. 118 ал. 1 т. 1 НПК, че той може да бъде разпитан като свидетел.

26.4. Поради това е налице трайна съдебна практика, ако спрямо един от няколко обвиняеми / подсъдими е одобрено споразумение, то той да бъде разпитван като свидетел за нуждите на наказателното производство против останалите обвиняеми / подсъдими.

27. Причина за съществуване на нормата на чл. 384 ал. 3 НПК

Тя е отражение на разбирането, че съдебната фаза е централна, като именно в нея пострадалите може да защитят правата си, вкл и като изразят съгласие или несъгласие подсъдимият да сключи споразумение. Това те могат да направят само ако поискат да участват в съдебното производство като страни.

Поради което само в съдебната фаза страните имат право да дадат съгласие за споразумението, с цел да защитят правото си да искат от съда на подсъдимия да бъде наложено определено наказание.

При все това нормата е така формулирана, че обхваща не само пострадалите от деянието, но и останалите подсъдими.

Според част от съдебната практика и правната теория тя следва да се тълкува стеснително – а именно обхващаща само пострадалите – Приложение 2 и 3.

Според друга част тя следва да се тълкува буквално – като обхващаща и останалите подсъдими – Приложение 4 и 5.

Мотиви относно приложението на чл. 4 ал. 1 и чл. 5 от Рамково решение 2004/757 и на чл. 4 от Рамково решение 2008/841

28. Преюдициалните въпроси визират правилното прилагане на чл. 20 и чл. 47 ал. 1 от Хартата, а тя намира приложение само ако запитващата юрисдикция прилага правото на Съюза.

29. В случая запитващата юрисдикция следва да прецени дали да потърси съгласието на останалите 39 подсъдими относно споразумението, сключено от защитата на ПТ и прокурора (т. 10 и т. 14 по-горе). Следователно е нужно да се прецени дали това споразумение е акт по прилагане на правото на Съюза.

30. На първо място, предвид своето естество, това споразумение има за непосредствена последица определяне на по-леко наказание (т. 24.3 по-горе). Поради което то е относимо към вида и размера на наказанието, което се определя за деяние, свързано с държане с цел разпространение на наркотични вещества – а това е въпрос, който се регулира от чл. 4 ал. 1 от Рамково решение 2004/757, който изисква наказанието да бъде ефективно, съразмерно и възпиращо. Споразумението е едно от възможните правни средства за постигане на наказание, което отговаря на тези три условия. Следователно споразумението е акт на приложение на изискването по чл. 4 ал. 1 от Рамково решение 2004/757 за определяне на ефективни, съразмерни и възпиращи наказания.

31. Съдът вече се е произнесъл, че сключването на споразумение по наказателно дело е акт на приложение на правото на Съюза – и поради това едно споразумение може да бъде преценявано в светлината на презумпцията за невинност и безпристрастен съд по чл. 3 и чл. 4 от Директива 2016/343 и чл. 47 ал. 2 и чл. 48 от Хартата (Решение от 05.09.2019 г по C-377/18, ECLI:EU:C:2019:670; Определение от 28.05.2020 г по C-709/18, ECLI:EU:C:2020:411 и Решение от 18.03.2021 г по C-440/19P,

ECLI:EU:C:2021:214). Тук се поставя въпросът дали едно споразумение може да се преценява в светлината на задължението за определяне на ефективно, съразмерно и възпиращо наказание. А такова по своето естество е пропорционалното наказание.

32. Относно този въпрос – за пропорционалността на наказанието – Съдът се е произнесъл във връзка с общата тежест на кумулирани наказания (Решение от 04.05.2023 г по C-97/21 ECLI:EU:C:2023:371); определянето на годишния оборот, от който да се определи процентът глоба (Решение от 10.11.2022 г по C-385/21 ECLI:EU:C:2022:866); общата тежест при няколко последователни санкции (Решение от 23.03.2023 г по C-412821 ECLI:EU:C:2023:234); относно правото на преценка при определяне на наказанието (Решение от 08.06.2023 г по C-545/21 ECLI:EU:C:2023:451); определяне на наказанието при случайна грешка (Решение от 15.04.2021 г по C-4/20 ECLI:EU:C:2021:287); недостатъчно висок размер на глобата, за да има възпиращ ефект (Решение от 24.03.2021 г по C-870/19 и C-871/19); глоба без максимален размер (Решение от 12.09.2019 г по C-64/18... ECLI:EU:C:2019:723).

33. Поради което – според запитващата юрисдикция – националният институт на споразумението, като правно средство за постигане на определен вид и размер на наказанието, попада в приложното поле на чл. 4 ал. 1 от Рамково решение 2004/757 и отгук за него се прилага и Хартата.

34. На второ място споразумението е също така и акт по прилагане на чл. 5 от Рамково решение 2004/757 и на чл. 4 от Рамково решение 2008/841. Тези разпоредби предоставят на държавите членки свобода на преценка в два аспекта – първият е да предвидят възможност в националния закон за определяне на по-леко наказание при сътрудничество от страна на подсъдим (това означава той да се откаже от своята престъпна дейност и да предостави на съда определена информация); вторият е възможност на съда да прецени дали наказанието да се намали въз основа на това сътрудничество.

35. Следователно тази свобода на преценка на първо място е предоставена на националния законодател, който може в закон да предвиди и регулира процедурата по споразумението; тя на второ място е предоставена на националния съд, който – при прилагане на закона (национален и правото на Съюза) достига до извод дали и до каква степен да намали наказанието.

36. В случая националният законодател е предвидил процедурата по сключване на споразумение – т. 24-25 по-горе и е предвидил разпит на лицето, сключило споразумение, като свидетел – т. 26 по-горе. Поради което тази национална процедура съответства на тази по чл. 5 от Рамково решение 2004/757 и на чл. 4 от Рамково

решение 2008/841. Поради това тя я транспонира – независимо че националната процедура е била въведена преди приемането на тези законодателни акта.

37. Поради което – според запитващата юрисдикция – националният институт на споразумението, като правно средство за постигане на преустановяване на престъпната дейност на подсъдимия и осигуряване на възможност той да даде доказателствени сведения относно дейността на останалите подсъдими, попада в приложното поле на чл. 5 от Рамково решение 2004/757 и на чл. 4 от Рамково решение 2008/841 и отгук за него се прилага и Хартата.

Мотиви към първия въпрос, касаещ приложението на чл. 20 от Хартата

38. В т. 35 от Решение от 06.06.2023 г по C-700/21 (ECLI:EU:C:2023:444) Съдът е посочил, че когато правото на Съюза предоставя възможност на държавите членки да възприемат определено правно положение, те разполагат със свобода на преценка – дали да го възприемат в своя национален закон или не. По главното дело националният законодател е упражнил правото си на преценка по чл. 4 ал. 1 и чл. 5 от Рамково решение 2004/757 и на чл. 4 от Рамково решение 2008/841, като е предвидил института на споразумението – който е едновременно и средство за постигане на определено наказание (което следва да е ефективно, съразмерно и възпиращо), но също така и средство за преустановяване на престъпната дейност на подсъдимия, включващо споразумението и предоставяне от негова страна на доказателствени сведения относно дейността на останалите подсъдими.

39. Съдът е посочил, че свободата на преценка на държавата при транспониране не е неограничена – т. 38 от C-700/21, като следва да се зачитат основните права и принципи, посочени в чл. 6 ал. 1 ДЕС – т. 39 от C-700/21, вкл и принципът за равенство пред закона – т. 40 от C-700/21.

40. Неговото съдържание е изискване да не се третира по различен начин сходни положения и да не се третират еднакво различни положения, освен ако такова третиране не е обективно обосновано – т. 42 от C-700/21.

41. Съобразно критериите, изведени от Съда в т. 43 от C-700/21, може да се приеме, че положението на обвиняемия в досъдебната фаза е сходно с това на подсъдимия в съдебната фаза (т. 22 по-горе).

42. Характерното за тяхното положение обстоятелство – т. 43 от C-700/21 – е на първо място повдигнатото обвинение; а на второ място възможността – ако се признаят за виновни – да сключат споразумение с прокурора, с което да получат по-леко наказание; и на трето място възможността, след сключване на такова споразумение, да

дадат показания като свидетели, с които да представят доказателства за други лица, ангажирани в същата престъпна дейност, които участват също така като обвиняеми / подсъдими по същото дело – в този смисъл т. 23-26 по-горе.

43. Различното за тяхното положение обстоятелство е степента на конкретизация и пълнота на повдигнатото обвинение – относно обвиняемия (в досъдебната фаза) това обвинение е по-общо, а относно подсъдимия (в съдебната фаза) това обвинение е формулирано по-подробно – в този смисъл т. 23.2 и т. 23.4 по-горе.

44. Относно предмета и целта на установяващия различieto акт, както и принципите и целите в областта, в която той се отнася – т.43-48 от С-700/21.

45. Предметът на националната правна уредба е сключване на споразумение от обвинението и защитата; одобрението му от съда. В действителност това е еднакво възможно в досъдебната и съдебната фаза на наказателното производство – т. 25 по-горе. Това е така, доколкото определянето на съразмерно, ефективно и възпиращо наказание, а също така отказът от престъпна дейност и предоставяне на определена информация са възможни както в досъдебната, така и в съдебната фаза на производството; както ако обвиняемият е информиран за по-общите параметри на обвинението, така и ако е информиран за всички негови подробности.

46. Целта е бързото приключване на делото с осъдителен съдебен акт (в полза на прокурора) и определяне на по-леко наказание (в полза на защитата). Също така като допълнителна последица, макар и да не е изведена като пряка цел на споразумението; е възможността обвиняемият / подсъдимият, след като сключи това споразумение и то бъде одобрено от съда, да бъде разпитан като свидетел – при което да даде сведения относно останалите лица, ангажирани в същата престъпна дейност, особено против останалите обвиняеми и подсъдими (в полза на прокурора, който поддържа обвинението против останалите подсъдими) - т. 26 по-горе. Само първата от тези три цели се постига в различна степен, ако споразумението бъде сключено още в досъдебната фаза – доколкото тогава делото приключва по-бързо, отколкото ако то бъде сключено в съдебната фаза. При все това и във втория случай делото приключва по-бързо, отколкото ако въобще не е било сключено.

47. Принципите в областта, в която се отнася националната правна уредба, са за осигуряване на разкриване на обективната истина, правилно прилагане на закона, наказване на виновните, но и запазване на правото на защита. Те също така се прилагат в една и съща степен независимо от това дали споразумението е сключено в досъдебната или съдебната фаза на наказателното производство.

48. Различното третиране между обвиняеми и подсъдими (т. 22 по-горе), което произтича от националната правна уредба, има следните измерения - българският законодател е приел, че само обвиняемият може да сключи споразумение независимо от волята на останалите обвиняеми, но подсъдимият може да сключи такова споразумение само след съгласието на останалите подсъдими и на техните защитници.

49. Тази национална правна уредба по своето естество представлява транспониране на чл. 4 ал. 1 и чл. 5 от Рамково решение 2004/757 и на чл. 4 от Рамково решение 2008/841 – мотиви за това са изложени в т. 28-37 по-горе – каквото е изискването на т. 45 от С-700/21. При все това, видно от текста на тези разпоредби, не се прави никакво разграничение в зависимост от обстоятелството дали споразумението се прилага в досъдебната или в съдебната фаза. Съобразно тях наказанието за деяние по държане с цел разпространение наркотици, винаги следва да е ефективно, съразмерно и възпиращо; а също така прилагането на по-леки наказания при сътрудничество на обвиняемия е обусловено само от две условия – отказ от престъпна дейност и предоставяне на определена информация – в този смисъл т. 46 от С-700/21.

50. Следователно един обвиняем и един подсъдим се намират в сходно положение при сключване на споразумение – т. 47-48 от С-700/21. Това е така предвид предмета, целта и принципите на правно регулиране, посочени по-горе – в този смисъл т. 50 от С-700/21. Те не оправдават различното им третиране с оглед изискването само за вторите да бъде получено съгласието на останалите подсъдими.

51. Следователно не отговоря на изискването за равенство пред закона по чл. 20 от Хартата национална правна уредба, която по своето естество транспонира чл. 4 ал. 1, чл. 5 от Рамково решение 2004/757 и на чл. 4 от Рамково решение 2008/841 и която поставя по автоматичен и абсолютен начин изискването към подсъдимите, които сключват споразумение, да получат съгласието на останалите подсъдими, въпреки че няма такова изискване към обвиняемите. Това е така, доколкото такова различно третиране не е обективно обосновано съобразно предмета, целта и принципите на правната уредба – в този смисъл т. 50 от С-700/21.

52. В действителност както обвиняемите, така и подсъдимите в една и съща степен попадат в приложното поле на чл. 4 ал. 1, чл. 5 от Рамково решение 2004/757 и на чл. 4 от Рамково решение 2008/841. За тях също така е налице еднакъв легитимен интерес за сключване на споразумение – както интерес на прокурора, така и интерес на защитата (двете страни на споразумението) – в този смисъл т. 54 от С-700/21.

53. При все това, само относно подсъдимите, по абсолютен и автоматичен начин е поставено изискването за съгласие на останалите подсъдими и техните защитници; за

съда, който следва да одобри споразумението, не е оставена никаква свобода на преценка дали във всички случаи следва да търси такова съгласие и то да бъде предпоставка да разгледа по същество споразумението и евентуално да го одобри – в този смисъл т. 55 от С-700/21.

54. Така съдът, който следва да одобри споразумението, е лишен от правомощието да прецени, като вземе предвид конкретните обстоятелства във всеки отделен случай, дали трябва или не трябва да отчита съгласието на останалите подсъдими – в този смисъл т. 56 от С-700/21.

55. Въз основа на тези доводи запитващата юрисдикция счита, че националната правна уредба на чл. 384 ал. 3 НПК противоречи на чл. 20 от Хартата, доколкото нарушава принципа на равенство. При все това, доколкото не е сигурна в този си извод, търси авторитетен отговор от страна на Съда на ЕС.

Мотиви към втория въпрос, касаещ приложението на чл. 48 ал.2 от Хартата

Относно споразумението като правно средство за защита по чл. 48 ал. 2 от Хартата

56. Понятието „право на защита“ в чл. 48 ал. 2 от Хартата не препраща към националното право и поради това има автономно значение. Поради което само Съдът на ЕС може да прецени дали споразумението, както е регулирано от българското право, представлява правно средство за защита – и при положителен отговор да прецени дали националното правило на чл. 384 ал. 3 НПК ограничава неговата ефективност и дали това има валидно основание.

57. Запитващата юрисдикция може да даде на Съда на ЕС необходимите сведения, за да направи тази преценка. Тези сведения следва да почиват на нормите на националния закон и на съдебната практика.

58. Националният закон е представен в т. 24-25 по-горе, както и в представяне на пълния му текст в Приложение 1.

59. Следва да се посочи, обаче, че Върховният касационен съд на България, при обсъждане на същия въпрос, на 14.07.2022 г. е застъпил становище (необвързващо и нямащо задължителна сила), че един подсъдим няма право на споразумение – Приложение 6. Това е така, доколкото споразумението е само една възможност и доколкото липсва законово задължение съдът винаги да одобри споразумението.

60. Запитващата юрисдикция отбелязва, че по едно конкретно дело ВКС ясно е посочил, че подсъдимият има право да направи искане за споразумение – Решение № 350/28.05.2003 г. – Приложение 7.

61. Също така отбелязва, че съобразно чл. 55 ал. 1 НПК подсъдимият има право да прави искания към съда – което предполага и да получи някакъв отговор на тези искания. Едно възможно искане е да бъде разгледано и одобрено споразумение – и на това искане се дължи отговор, без значение дали ще бъде уважителен или отхвърлителен. Но основанията за този отговор задължително трябва да почиват на закона.

62. Искането към съда да разгледа и да одобри споразумение, сключено между обвинението и защитата, със съгласието на подсъдимия, е ясно посочено в чл. 382 вр. чл. 384 НПК. Видно от чл. 382 ал. 2 - 4 НПК, съдът, който е сезиран с едно вече сключено споразумение, е длъжен да го разгледа в съдебно заседание, с участието на страните по това споразумение. Съобразно чл. 381 ал. 5 - 8 съдът е длъжен да даде отговор по същество на искането за одобряване на споразумение – като било го одобри, било не го одобри, било предложи промени в него.

63. И именно в този аспект – според запитващата юрисдикция – един подсъдим има право на споразумение. Това означава правото да изисква от съда, пред когото е представил вече сключено споразумение, на първо място да се произнесе по него и на второ място, ако постанови отказ да го одобри, този отказ да има своите основания в закона.

64. Оттук за запитващата юрисдикция е налице правен интерес да установи дали следва отново да иска становище на останалите 39 подсъдими и техните защитници дали дават съгласие относно сключеното от ПТ споразумение. Поради това зададе настоящето преюдициално запитване. Без значение е дали запитващата юрисдикция или друг съд ще се произнесе по това споразумение – несъмнено е, че именно запитващата юрисдикция следва да вземе становището на останалите 39 подсъдими дали дават своето съгласие – т. 12 – 14 по-горе.

65. При това положение само Съдът на ЕС може да прецени дали националната процедура по сключване на споразумение представлява проявление на правото на защита, гарантирано от чл. 48 ал. 2 от Хартата и при положителен отговор да изследва дали ефективността му е правомерно намалена от националното правило на чл. 384 ал. 3 НПК.

Относно намаляване на полезния ефект от споразумението

66. Споразумението води до възможност за определяне на по-леко наказание за подсъдимия. Това е така както ако то се разглежда като средство за постигане на ефективно, съразмерно и възпиращо наказание по чл. 4 ал. 1 от Рамково решение

2004/757, така и ако се разглежда като средство за постигане на резултата, посочен в чл. 5 от Рамково решение 2004/757 и чл. 4 от Рамково решение 2008/841 – преустановяване на престъпната дейност на подсъдимия и предоставяне от него на сведения (във втория му аспект е зададено запитването по С-432/22, поради което тук не се обсъжда).

67. Поради което по главното дело споразумението има пряк и видим полезен ефект за ПТ – доколкото с него той може да получи по-леко наказание от онова, което би получил, ако делото приключи с осъдителна присъда.

68. Само поради прилагането на националното правило на чл. 384 ал. 3 НПК (т. 25.3-6 по-горе) ПТ вече два пъти не можеше да се възползва от споразумението – защото съдът не го разглеждаше по същество, предвид липсата на съгласие от всички останали подсъдими и техните защитници (т. 9-11 по-горе). Желанието му отново да бъде поставено на обсъждане това споразумение (т. 12 по-горе) би имало същия резултат, ако отново се отчете липсата на съгласие на подсъдимите и защитниците им.

69. Следователно е налице ограничение на правно средство за защита, предвидено в полза на ПТ в дравото на Съюза (чл. 4 ал. 1 от Рамково решение 2004/757) и транспонирано в националния закон чрез института на споразумението.

70. Ограничението е толкова съществено, че има потенциала да лиши това правно средство за защита в значителна степен от неговата ефективност. В случая по главното дело има още 39 подсъдими; получаването на съгласието от всички тях и от защитниците им изглежда невъзможно. Поради което и правното средство за защита, по главното дело, е лишено напълно от ефективност.

71. Следователно националната норма на чл. 384 ал. 3 НПК лишава ПТ от правната възможност съдът да разгледа по същество споразумението, сключено между прокурора, защитника му и него самия, с което му е определено по-леко наказание, което е желано от него.

Това може да е обосновано само при условията на чл. 52 от Хартата.

Относно приложението на чл. 52 ал. 1 от Хартата.

72. Оспореното ограничение при сключване на споразумение е предвидено в закон (чл. 384 ал. 3 НПК, т. 25.3-4 по-горе) – и зачита основното съдържание на правото на споразумение (доколкото все пак сключването му остава възможно). Но това ограничение ще бъде законосъобразно ако е необходимо и отговаря на цел от общ интерес или да се защитят правата и интересите на други лица – чл. 52 ал. 1 от Хартата.

73. В случая подобно ограничение може да бъде обусловено само ако е нужно за защита на интересите на пострадалия от деянието. По главното дело, обаче, никой от пострадалите не е поискал да вземе участие в процеса като страна, поради което и съгласието им не е нужно.

74. Това ограничение не би следвало да бъде обусловено от необходимост от защита на интересите на останалите подсъдими. Това е така, доколкото тези интереси, по своето естество, не заслужават правна защита. Останалите подсъдими имат интерес да се противопоставят на споразумението на ПТ, за да осуетят възможността той – след одобряване на споразумението – да бъде разпитан като свидетел и да даде показания против тях. Този интерес не е правомерен. Той не попада в категорията на „правата и свободите на други хора“ по чл. 52 ал. 1 от Хартата.

75. Това ограничение би могло да бъде обусловено с цел да се подтикнат обвиняемите да сключват споразумение още в досъдебната фаза на наказателното производство – т.е. преди да са получили пълна информация относно обвинението. Този проблем е предмет на третия предюдициален въпрос.

Мотиви към третия въпрос, касаещ приложението на чл. 6 ал. 3 от Директива 2016/343

Общи положения

76. Приложимостта на чл. 47 ал. 1 от Хартата (право на ефективно правно средство за защита при нарушение на право, гарантирано от правото на Съюза) може да бъде изведена при разглеждане на нормата на чл. 384 ал. 3 НПК като неправилно имплементиране на чл. 6 ал. 1 от Директива 2012/13 – доколкото ограничава полезното му действие.

77. Прилагането на националното правило, че само в досъдебната фаза обвиняемият може да сключи споразумение без съгласието на останалите обвиняеми, но в съдебната фаза е нужно такова съгласие, води до следния извод: възползвайки се от правото си да получи достъп до пълния текст на обвинението по чл. 6 ал. 3 от Директива 2012/13, подсъдимият губи възможността да сключи споразумение без да търси съгласието на останалите подсъдими.

78. Така, ако един обвиняем се примири с по-общото описание на обвинението в Постановлението по чл. 219 НПК (т. 23.2 по-горе) и само въз основа на частичната информация в него сключи споразумение, той ще може да получи съдебно разглеждане на това споразумение без да е зависим от съгласието на останалите обвиняеми. Но обратното, ако иска да изчака да получи обвинителния акт, за да се запознае в пълнота

с обвинението против него (т. 23.4 по-горе) и след това информирано да вземе решение да сключи споразумение, той – след като това споразумение бъде сключено с прокурора – ще бъде изправен пред необходимостта да получи съгласието на останалите подсъдими, за да бъде то разгледано по същество от съда.

79. По този начин се оказва, че възползването от правото по чл. 6 ал. 3 от Директива 2012/13 пряко рефлектира върху ефективността на правните средства за защита, които националното право предоставя на подсъдимия – и по-конкретно ограничават възможността за сключване на споразумение – а отгук води до извода, че в значителна степен правото на подсъдимия да бъде информиран за обвинението е лишено от полезен ефект.

80. Тези твърдения следва да бъдат по-подробно мотивирани.

Полезен ефект на правото на информиране

81. Съобразно чл. 6 ал. 1 от Директива 2012/13 обвиняемият има право на такъв обем информация относно обвинението, който му е нужен, за да се гарантира справедливостта на производството, вкл в аспекта на ефективно упражняване на правото на защита. Тази норма е проекция на правилото, че само информираното решение може да доведе до ефективна защита срещу обвинението.

82. Съобразно чл. 6 ал. 3 от Директива 2012/13, когато обвинението е внесено в съда за разглеждане по същество, на обвиняемия следва да се предостави текста на това обвинение в негова пълнота. Това е така, доколкото именно при внасяне на обвинението в съда е налице възможност да се постанови съдебен акт по същество, с определяне на вината на подсъдимия и налагане на наказание – което поражда необходимост да се предостави на обвиняемия ефективно правно средство за защита.

83. Поради което изискването на чл. 6 ал. 1 изр. 2 от Директивата информацията да бъде представена с всички подробности, за да се гарантира ефективното – и информирано – упражняване на правото на защита, се прилага и при подробното обвинение по ал. 3.

84. Полезният ефект от информирането за подробното обвинение по чл. 6 ал. 3 от Директивата се изразява включително и във възможността подсъдимият да вземе информирано решение по какъв начин да упражни правото си на защита. Една от тези възможности е да сключи споразумение.

85. При сключване на споразумение обвиняемият се отказва както от правото си да твърди невинност и да се ползва както от презумпцията за невинност, така и от много от останалите гаранции за справедлив процес, както и от правото на обжалване.

В действителност със споразумението наказателното производство приключва с определяне на посоченото в това споразумение наказание. Поради което е нужно отказът му от тези гаранции за справедлив процес да бъде достатъчно информиран.

86. А съществен елемент от това информиране е правото на обвиняемия по чл. 6 ал. 3 от Директива 2012/13 да бъде информиран с всички подробности относно обвинението, включително относно характера и правната квалификация на престъплението, както и формата му на участие в престъплението. В някои случаи реализирането на тази гаранция се явява от същностно значение, за да може обвиняемият да вземе информирано решение дали да поиска делото да продължи по общия ред или да поиска да сключи споразумение. Това е така при по-сложните дела, с наличие на множество обвиняеми, с различни връзки между тях и множество деяния, в които са ангажирани всички или част от тези обвиняеми. Такова е и главното дело.

87. Поради което за един обвиняем е налице правен интерес да изчака да получи подробната информация относно обвинението, предвидена в чл. 6 ал. 3 от Директива 2012/13, преди да вземе решение да се признае за виновен и да сключи споразумение.

Възпрепятстване на полезния ефект на информирането чрез ограничението при сключване на споразумение

88. По настоящето дело ПТ е предпочел да изчака получаването на обвинителния акт, за разлика от СД (т. 7 по-горе) – при което сключеното от ПТ споразумение не е било разгледано от същество от съда само поради това, че липсва съгласието на останалите подсъдими и защитниците им (т. 8 – 11 по-горе).

89. По този начин се оказва, че ПТ, който се е възползвал от правото си по чл. 6 ал. 3 от Директива 2012/13 да получи подробна информация относно обвинението, за да може да упражни по ефективен начин правото си на защита, е поставен в по-неблагоприятно положение от СД, който не се е възползвал от това си право. Това е така, доколкото – възползвайки се от правото да получи подробна информация за обвинението, той – при сключване на споразумение с прокурора – става зависим от съгласието на останалите подсъдими и защитниците им, за да бъде това споразумение разгледано от съда по същество и евентуално одобрено. Обратното, ако той се е бил отказал от това си право, както е направил СД, не би търпял тези неблагоприятни последици.

90. По този начин ПТ е възпрепятстван от националната норма на чл. 384 ал. 3 НПК (т. 25.3-6 по-горе) да се възползва от полезния ефект на подробното информиране относно обвинението – което право изрично му е признато от чл. 6 ал. 3 от

Директивата. Това възпрепятстване се изразява в поставяне на ограничение – останалите подсъдими и защитниците им да изразят съгласие относно сключеното споразумение, за да може то да се разгледа по същество от съда и евентуално да се одобри.

91. Това възпрепятстване е пряка последица от упражняването на правото на подробна информация относно обвинението по чл. 6 ал. 3 от Директива 2012/13. Това е така, доколкото подробната информация относно обвинението се съдържа в обвинителния акт (т. 23.4. по-горе); но ПТ може да получи копие от този обвинителен акт едва след като той е внесен в съда – и неговото внасяне в съда води до преминаване на делото от досъдебната в съдебната му фаза (т. 23.3. по-горе); а в съдебната фаза е поставено ограничението ПТ да търси съгласието на останалите подсъдими и защитниците им, за да бъде разгледано от съда сключеното от него споразумение (т. 25.3-6 по-горе).

92. Така се оказва следното: На първо място ПТ се е възползвал от признато му от чл. 6 ал. 3 от Директива 2012/13 право – а именно правото да се запознае с подробната информация относно обвинението, включително относно характера и правната квалификация на престъплението, както и формата на неговото участие – преди да вземе решение да се признае за виновен и да сключи споразумение. На второ място, като автоматична последица от възползване от това си право, той е поставен пред ограничение при изпълнението на решението си да се признае за виновен и да сключи споразумение. Това ограничение е необходимостта да търси съгласието на всички останали подсъдими и защитниците им, за да може това споразумение да бъде разгледано от съда.

93. По този начин информирането му постига резултат, обратен на онзи, който е целен от чл. 6 ал. 1 от Директива 2012/13. Вместо информирането да позволи на обвиняемия да упражни по ефективен начин правото си на защита, след като се е запознал с обвинението, то води като автоматична последица поставяне на ограничение да упражни свободно една определена защитна позиция – а именно да се признае за виновен и да сключи споразумение, което да бъде разгледано от съда и евентуално одобрено.

94. От една страна именно благодарение на информирането по чл.6 ал. 3 от Директива 2012/13 един обвиняем може да вземе решение да се признае за виновен и да сключи споразумение; от друга страна пак благодарение на това информиране той е поставен пред допълнителни ограничения да го направи – доколкото следва да получи съгласието на останалите подсъдими и защитниците им.

95. Информирането по чл.6 ал. 3 от Директива 2012/13 следва да се разгледа във връзка с целта по ал. 1 изр. 2 (т. 83 по-горе) и е свързано с ефективното упражняване на правото на защита. А това води до извода, че при преценка на тази ефективност се взима предвид и чл. 47 ал. 1 от Хартата, която дава защита срещу нарушение на право, признато от Съюза. Следователно тази ефективност може да бъде намалена само при условията на чл. 52 от Хартата. Тук е относимо изложеното в т. 72-75 по-горе.

96. Така възниква въпросът дали е съответна на чл. 6 ал. 3 във връзка с ал. 1 от Директива 2016/343 във връзка с чл. 47 ал. 1 и чл. 52 ал. 1 от Хартата националната правна норма на чл. 384 ал. 3 НПК, която обвързва получаването на подробна информация относно обвинението, с цел да подготвка на защитата, с ограничение относно една конкретна защита – а именно разглеждане от съд на сключено споразумение. Естеството на това ограничение е същото като изложено относно втория въпрос.

Относно дело C-464/17

97. Съдът се е произнесъл по сходен въпрос с Решение от 13.06.2019 г по C-646/17 (ECLI:EU:C:2019:489). Но по това дело обвиняемият е получил подробна информация относно обвинението – и е можел да сключи споразумение без поставяне на ограничения от страна на националния закон. При все това, в хода на производството и въз основа на направено от него признание, обвиняемият е бил уведомен за възможността да бъде осъден по друга правна квалификация. След това той е направил искане за споразумение. Това искане е отказано, доколкото е изтекъл срокът за това.

98. По главното дело по C-646/17 обвиняемият е имал подробна информация относно обвинението по чл. 6 ал. 3 от Директива 2012/13, като въз основа на нея е предприел определена защитна позиция (признанието), а след като е бил информиран за възможността да бъде осъден по друга правна квалификация, той е застъпил нова защитна позиция – като е поискал да сключи споразумение. Или информирането му е помогнало да формира своята защитна позиция. Невъзможността да сключи споразумение не е породена от това, че е информиран за измененото обвинение – а за това, че твърде късно е направил искане за това споразумение.

98. Следователно, по главното дело по C-646/17, обвиняемият не е можел да сключи споразумение единствено поради предприети от него действия – а именно признание и твърде късно направено искане за споразумение, след това признание.

100. По настоящето дело, ако трябва в поведението на ПТ да се търси причина за невъзможността сключеното от него споразумение да бъде разгледано от съда, то това поведение е отново обстоятелството, че то е направено твърде късно – след като е получил подробна информация относно обвинението по чл. 6 ал. 3 от Директива 2012/13.

101. Но промяната в обвинението по главното дело по С-646/17 е породена от обвиняемия (който е направил признанието), докато по настоящето главно дело представяне на подробната информация относно обвинението е предизвикано от задължението на прокурора и на съда да гарантират изпълнението на чл. 6 ал. 3 от Директива 2012/13 – а не от каквото и да е действие на ПТ.

102. Поради което фактите по настоящето главно дело се отличават от тези по С-646/17, доколкото по настоящето дело ПТ не е провокирал сам със своите действия ограниченията за разглеждане от съда на сключеното споразумение. Да се приеме обратното би означавало да се отпрати към него упрек, че е искал да се възползва от правото си по чл. 6 ал. 3 от Директивата да получи подробна информация относно обвинението, преди да вземе решение да сключи споразумение. Такъв упрек ще доведе до обезсмисляне в голяма степен на признатото от тази Директива право на информацията относно обвинението.

103. Воден от горното

О П Р Е Д Е Л И :

ОТПРАВЯ към Съда на ЕС преюдициалното запитване, посочено в т. 4 по-горе.

Определението е окончателно.

Председател:

Съдебни заседатели: 1.

2.

